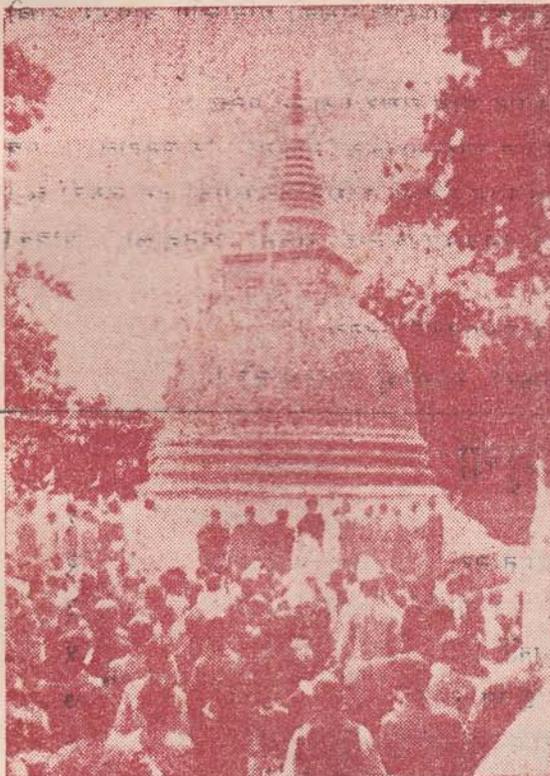

बमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा बम्बुदस्स

आनन्दभूमि

THE ANANDA BHOOMI

(The only Buddhist Monthly Magazine of Nepal)

बुद्धधर्म सम्बन्धी नेपालको
एक मात्र मासिक पत्रिका

सि-पुन्ही

वार्षिक रु. १५/- प्रति रु. २/-

आनन्दकुटी विहारमा बनिएको श्रीलंकावंश, जसको उद्घाटन
समारोहको लागि श्रीलंकाबाट आएको १९४० मा
आउनु भएको थियो । उद्घाटन समारोहको दृश्य ।

बुद्ध सम्बत् २५२३	—	माघ पूर्णिमा	विक्रम सम्बत् २०३९	—	माघ
नेपाल सम्बत् १९०३	—	निंला शक	1983 A. D.	—	January
वर्ष १००		अंक १०	Vol. 10		No. 10

“आनन्दभूमि” को नियम—

- (१) “आनन्दभूमि” आनन्दकुटी विहार गुठीद्वारा प्रकाशित हुने नेपालको एकमात्र बुद्धधर्म सम्बन्धी मासिक पत्रिका हो । यो प्रत्येक पूर्णिमाको दिनमा निस्कनेछ । यसको आजीवन ग्राहक शुल्क रु. १५०।- र वार्षिक ग्राहक शुल्क रु. १५।- मात्र छ । जुनसुकै महिनामा पनि ग्राहक बन्न सकिन्छ । वार्षिक-ग्राहकलाई पूरा १२ वटा अंक प्राप्त हुनेछ । एक प्रतिको रु. २।-
- (२) यसमा बुद्ध धर्मसँग सम्बन्धित विषय छापिनेछ ।
- (३) लेखकद्वारा प्रकट भएको कुनै पनि विचारमा लेखको उत्तरदायित्व लेखक नै हुनेछ । सम्पादक-मण्डल हुनेछैन ।
- (४) लेखकले नेपाली, नेपालभाषा र अंग्रेजीमध्ये कुनै पनि भाषामा लेख पठाउन सक्नुहुन्छ र पठाइएका लेख फिर्ता पठाउने व्यवस्था गर्न नसकिने भएकोले लेखको प्रतिलिपि आफूसँग राखी पठाउन अनुरोध छ ।
- (५) लेख पठाउँदा र पूरा साइजको कागजमा एकपट्टि मात्र लेखेर पठाउनु पर्नेछ ।
- (६) ग्राहक शुल्क, विज्ञापन तथा प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवस्थापकको नाउँमा पठाउनुहोला । पत्र व्यवहार गर्दा आफ्नो ग्राहक संख्या तथा नाम ठेगाना राम्ररी लेखिएको हुनु जरुरी छ । ठेगाना हेरफेर हुने भएमा एक महिना अगावै व्यवस्थापकलाई सूचना दिनुहोला । पत्रिका समयमा नपुगे सूचना दिने कृपा गर्नुहोला ।
- (७) कुनै पनि लेख प्रकाश गर्ने वा नगर्ने अधिकार सम्पादकमै रहनेछ ।

आनन्दभूमि कार्यालय, आनन्दकुटी, स्वयम्भू, काठमाडौं ।

विषय सूची

बुद्ध वचन		१
सोलवीमंस जातक	- भिक्षु अमृतानन्द	२
धर्मः के, कस्तो, किन र कसरी ?	- दोलेन्द्र रत्न शाक्य	३
“घाइते हाँस”	- कर्म कार्की	५
मानिस किन यस्तो हुन्छ ?	- पूर्ण भाइ मानन्धर	७
हामी बालक	- अमृतराज महर्जन	७
पाली-नेपाली शब्दकोष	- भिक्षु कुमार काश्यप-भिक्षु मैत्रो	८
सम्पादकलाई चिट्ठी		९
छि स्यूला थे ?		१३
धर्म छु खः ?	- कल्याण मित्र सत्यनारायण गोयन्का	१४
श्री राजमान उपासक नं मंत ?	- भिक्षु सुदर्शन	१६
बुद्धया समाज	- रत्न कृष्ण श्रेष्ठ	१९
सम्पादकीय		२०
बौद्धगतिविधि		२१

आनन्द भूमि

प्रधान सम्पादक
भिक्षु अश्वघोष

सम्पादक
भिक्षु कुमार काश्यप
सुवर्ण शाक्य
प्रकाश वज्राचार्य

व्यवस्थापक
भिक्षु महानाम

प्रकाशक
आनन्दकुटी विहार गुठी
स्वयम्भू, काठमाडौं
फोन: १४४२०

महावग्ग-विनयपिटकबाट ।—

“चरथ भिक्खवे चारिकं बहुजन हिताय
बहुजन सुखाय लोकानुक्म्पाय अत्थाय हिताय
सुखाय देवमनुस्सानं । देसेथ भिक्खवे धम्मं
आविकल्याणं मज्झेकल्याणं परियोसान
कल्याणं सात्थं स्वयञ्जनं केवलं परिपुण्णं
परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेथ ।”

★ ★ ★

भिक्षुहरू ! बहुजन हितको लागि, बहुजन
सुखको लागि, विश्वमाथि दयाको लागि, देव र
मनुष्यहरूको हित, सुख र कामको लागि संचार
गर । भिक्षुहरू ! आरम्भ, मध्य र अन्त्य समयसम्म
कल्याण हुने धर्मको अर्थ र भाव सहित उपदेश
दिएर सम्पूर्ण परिशुद्ध ब्रह्मचर्य (धर्म) को प्रकाश
पार ।

मूर्खहरूको संगत गर्नेलाई दीर्घकालसम्म शोक हुन्छ । मूर्खसँग संगत गर्नु शत्रुसँग
संगत गर्नु जस्तै दुःख हो । धीर पण्डितहरूसँग बस्नु ज्ञाति बन्धुहरूसँग बस्नु झैं सुख हो ।

सीलवीमंस जातक

वर्तमान कथा

एकजना शीलपरीक्षक ब्राह्मण कोशल राजाको आश्रममा बसिँका थिए । यिनी त्रिशरणागत अखण्ड पञ्चशील पालन गर्थे र तीन वेदमा पारङ्गत थिए । शीलवान ब्राह्मण हुन् भनी राजाले यिनको विशेष सम्मान गर्थे ।

एकदिन यिनले सोचे — “यो राजाले मलाई अरु ब्राह्मणहरूलाई भन्दा विशेष सम्मान गर्छन् । मलाई ठूलो गौरवले हेर्छन् । के यी राजाले मेरो जात, गोत्र अथवा कुलस्थान आदि सम्पत्तिलाई देखेर यसरी सम्मान गरेका हुन् कि अथवा शील सदाचार सम्पत्तिलाई देखेर यसरी सम्मान गरेका हुन् ? यसको परीक्षण गर्नुपर्‍यो ।”

एकदिन राजाको चाकरोमा गएर घर फर्कि रहँदा उनले नसोधिकनै एकजना सराफीको पसलबाट एक कार्षीपण लिएर गए । ब्राह्मणप्रति भएको श्रद्धाले गर्दा त्यस सराफाले केही बोलेन । फेरि अर्को दिन दुई कार्षीपण फिकी लिएर गए । त्यसदिन पनि ती सराफाले चुपलागेरै बस्यो । त्यस्तैगरी तेश्रो दिनमा एक मुट्टो कार्षीपण लिँदा सराफाले विचियाएर भयो — “तिमीले राजकुटुम्बको सम्पत्ति लूट गरेको यो तेश्रोदिन हो । राजकुटुम्बको सम्पत्ति लुट्ने चोर पक्का ।” यतिकैमा यताउतीबाट मानिस जम्मा भएर त्यसलाई दुई तीन थप्पड दिई बाँधेर राजाकहाँ लगे भने — “चिरकालदेखि तिम्रो शीलवान् जस्तै गरी हिँड्थ्यो ।”

राजाकहाँ पुगेपछि राजाले अपशोच प्रकट गर्दै भने — “ब्राह्मण, तिमिले यस्तो दुराचर किन गरेको ?” ब्राह्मणले भने — “महाराज म चोर होइन ।”

“त्यसोभए राजकुटुम्बको पसलबाट कार्षीपण किन लिएको त ? तपाईंलाई राजदण्ड किन नदिने ?”

— भिक्षु अमृतानन्दद्वारा संग्रहित जातक संग्रहबाट साभार

“तपाईंले मलाई धेरै सम्मान गरेको देखेर यो सम्मान मेरो जात आदिको कारणले गरेको हो वा मेरो शील सदाचारको कारणले हो भन्ने कुरा परीक्षा गर्नको लागि यसो गरेको हुँ । अब निश्चितरूपले थाहापाएँ कि शीलकै कारणले मेरो सम्मान गर्नुभएको रहेछ । मलाई राजदण्ड दिइने कुराको आधारमा म यो निश्चयमा पुगेँ कि यस लोकमा शील नै श्रेष्ठ र प्रमुख रहेछ । अब गृहस्थीकै कामभोगमा लागी शील अनुरूप काम गर्न सक्ने छैन । म आज जेतबनमा गई शास्ताको सामुने प्रव्रजित हुनेछु । हे महाराज ! मलाई प्रव्रज्याको लागि आज्ञा दिनुहोस् ।” यति भनी राजाको अनुमति लिई ती ब्राह्मण जेतबनतिर लागे । उनका मित्रवर्ग र ज्ञाति बन्धुहरूले प्रव्रजित हुनबाट रोक्न भरभगदूर कोशिश गर्दा पनि केही सीप लागेन । उनी शास्ताकहाँ गएर प्रव्रज्या र उपसम्पदा प्राप्त गरे । अनि उनले कर्मस्थायक (योगध्यास) मा तल्लीन भई विपश्यनाध्यान वृद्धि गरी अरहत् भई शास्ताकहाँ गइ भने — “भन्ते मेरो प्रव्रज्या सफल भयो ।” त्यसपछि उनले अञ्जा (अरहत्व) को व्याकरण (प्रकाश) गरे । उनको त्यो अरहत्व सम्बन्धी व्याकरणको कुरा भिक्षुसंगको बीचमा प्रकट भयो ।

एकदिन धर्मसभामा भेला भएका भिक्षुहरू राजाको उपस्थापक त्यस ब्राह्मण आफ्नो शील-सदाचार परीक्षा गरी राजाको वचन लिई प्रव्रजित भई अरहत्वमा प्रतिष्ठित भएको गुण बयान गरी बसिरहेको बेलामा शास्ता त्यहाँ पुग्नुभएर सोध्नुभयो —

“भिक्षु हो ! अहिले तिम्रोहरू यहाँ के कुरा गरी बसिरहेकाछौ ?” यस प्रश्नको जवाफमा भिक्षुहरूले भएको कुरा सविस्तर बताए । अनि शास्ताले बताउनु भयो — “भिक्षु हो ! आफ्नो शील परीक्षा गरी प्रव्रजित भई अहिले मात्र यिनले आफ्नो प्रतिष्ठा बनाएका होइनन्, अघि पनि यस्ता पण्डितहरूले आफ्नो प्रतिष्ठा बनाएका थिए ।”

धर्म: के, कस्तो, किन र कसरी ?

—दोलेन्द्र रत्न शाक्य

‘धर्म’ शब्द सुन्ने बित्तिकै कान खुन्ने वा नाक खुम्चाउने व्यक्तिहरू प्रशस्तै पाइन्छन् ! धर्मलाई बुढापाकाहरूको एकाधिकार सम्झनेहरू पनि कम छैनन् ! धर्म शब्द सुन्ने बित्तिकै आस्तिकहरू सकारात्मक पाराले टाउको हल्लाउँछन् भने नास्तिकहरू—नकारात्मक पाराले। शायद मन्दिर घाउने, गेरूवा बस्त्र लगाई सत्कर्मबाट बिमुख भएकालाई आज ‘धार्मिक’ भन्ने भएर नै नयाँ पिँढीहरू ‘धर्म’ शब्ददेखि बिरक्तिएको हुनुपर्छ तर बिरोधको लागि मात्र बिरोध नभएर रचनात्मक र सृजनात्मक मूल-तथ्यलाई बिकसित गर्ने नै बिरोधभास आवश्यक हुन्छ ! हिन्दूले रामायण, महाभारत र गीतालाई नै धार्मिक निर्देशनको मूलप्रवाह मानी मन्दिर घाउने, मुसलमानहरू—मस्जिदमा गएर अल्लाह मात्र अलाप्ने, ईसाईहरू गिर्जाघरमा गएर ईश्वरपुत्र कथित ईशुख्रीष्टको क्रस अगाडि नतमस्तक मात्र हुने र बौद्धहरूले बिहार गुम्बामा गई बुद्ध प्रतिमाको अगाडि बन्दना मात्र गर्ने प्रक्रियालाई ‘धार्मिक प्रक्रिय’ र यसमा संलग्न व्यक्तिलाई ‘धार्मिक’ व्यक्ति मान्ने जुन भ्रम आज बिद्यमान छ त्यो धोखा मात्र हो, अज्ञानताको परिचायक मात्र हो र काईलाग्दो अन्ध-बिश्वासको पराकाष्ठा मात्र हो। यदि तिनीहरूको चित्त निर्मल छ, तिनीहरू धर्मको मर्यादा पालन गर्दछन्, शान्त

र शुद्ध छन्, क्रोध र मोहको वशवर्ती छैनन् र तिनीहरू काय, वाक् चित्तले सबैको कल्याण चाहन्छन् भने ती जरुर धार्मिक हुन् चाहे उनीहरू देखावटी रूपमा धार्मिक नदेखियुन् ! जे होस् भ्रामक अन्धकारबाट सत्कर्मको उज्यालोमा षडार्पण गर्नु मानव धर्मको शुभारम्भ हो ! अन्धकारमा रूमल्लिई जुनकिरीको उज्यालोलाई वास्तविक उज्यालो ठानी भुलवकड बन्नु मूढ्यार्थ नभनी अरु के भन्ने ?

आज विश्वमा तीन भन्दा बढी ‘धर्म’ प्रचलनमा छ भन्छन् ! भविष्यमा यसको संख्या घट्नको अपेक्षा बढ्न सक्ने अनुमान गर्न सकिन्छ, किनभने मानव मानवमा धार्मिक संकीर्णता, साम्प्रदायिकता, जीवनप्रतिको भ्रामक दृष्टिकोण र अहंकारले जरो गाडेको छ। यो जरालाई उन्मूलन गरिएन भने धर्म सही मानेमा निष्प्राण हुनेछ ! ‘धर्म’ सारगर्भित, सत्य र जीवन मूलकतत्त्वभण्डारको नाम हो। धर्म कति मधुर कति कर्ण प्रिय र कति सञ्जीवनी छ त्यो धर्म पालकलाई नै थाहा हुन्छ ! धर्मको ठेकदार भएर पनि धर्म नचिन्नेहरूको लागि यो कौडीको मूल्य बराबर पनि छैन।

सदाचारलाई कोसो टाढा राखेर, शील, समाधि र प्रज्ञालाई पन्छाई, स्वनिर्मित सामाजिक मानमर्यादा, सम्प्रदाय र अहंभावलाई काखी च्यापी धार्मिक कर्मकाण्डमा

आफूलाई अत्मत्याई जिउनुलाई नै कसैले जीवन जिउनु भन्दछ भने जीवनप्रतिको मिथ्या दृष्टिकोण स्पष्ट फलिकन्छ । मानिस सबभन्दा पहिले मानिस हो ! जातपातको भेदभाव र सम्प्रदाय त समय र परिस्थितिको थियोमा र व्यक्तिव्यक्तिको अहं र शक्ति प्रदर्शनार्थ पछि बनाइएका हुन् ! मेरो बिचारमा त मानिस, मानिस भएर पहिले बाँचोस् ! असल मानिस जुनसुकै नामबाट पनि असल हुन्छ चाहे ऊ जुनसुकै सम्प्रदायमा दोक्षित भएको होस् जस्तोसुकै लुगा लगाएको होस् ! आफ्नो कामलाई अकुशल पापबाट अलग राखी, चित्तमा मैत्री र करुणा जगाई मन, वचन र कर्मले सत्कर्म गर्नु र काम, क्रोध र लोभबाट आफूलाई निराल्प राख्नु नै सही अर्थमा जीवन जीउनु हो । सही अर्थमा धर्मपालन गर्नु हो !

आज हामी देखिरहेछौं 'धर्म' जस्तो पवित्र र साबंजनिक तत्वलाई जातपातसँग मुछिइन्छ ! यो ज्यादै खेदको कुरा हो ! जात वा कुलले ठूलो वा सानो होइन्छ भन्ने धारणा साम्प्रदायिक संकुचितताका उपज हुन् । बुढले पनि भनेका छन्—मानिस जातले ठूलो वा सानो हुँदैन बरु उसको कर्म (काम) ले हुन्छ । सदाचारी मानिस सानो जातको भए पनि ठूलो हुन्छ र खराब-कर्म

गर्ने मानिस ठूलो कुलमा जन्मिएता पनि सानो हुन्छ । प्रकृतिको लागि सबै समान छन् । ठूलो जातको लागि मात्र नपोल्ने सानो जातको लागि मात्र पोल्ने धर्म आगोको छैन । चाहे रिसाउनु चाहे खुसाउनु—आगोको धर्म त जनाउनु नै हो । धर्मको स्रोत प्रकृति पनि हुन् । प्रकृति सँग काँधमा काँध मिलाई जिउन सकेमा धर्मसँग एकरूप हुन सक्छौं ! धार्मिक बन्न चाहने हो भने आफ्नो चित्त निर्मल बनाउनु पर्छ र धर्मचरण गर्नुपर्छ । प्रकृतिमा कुँ समानताको भाव अंकुरित गर्नुपर्छ । मन्दिर घाउनु—नघाउनु, मूर्ति पूजक बन्नु नबन्नु, चन्दन टीकाले निधार सिँगार्नु—नसिँगार्नु, र कपाल खौरिँदा टुपी राख्नु वा नराख्नुमा केही फरक पर्दैन किनभने ती धर्मसँग सम्बन्धित अनिवार्य क्रियाकलाप होइनन् ! धर्माधर्मलाई वास्ता नगरी जे जस्तो कार्यकलाप अपनाए तापनि धर्मको विशाल छाती भित्र समेटिन्न ! अतः धर्म के हो ? यसको वास्तविक गुण के हो ? यो प्रश्नहरूको उत्तरहरूमा धर्मका छ गुणहरू जुन भगवान् बुढले प्रतिपादन गर्नु भएथ्यो जुन उल्लेखनीय छ ।

(क्रमशः)

“घाइते हाँस”

(मन मोहिक सुन्दर पुष्पहरूले भरिएको बाटिका । साँझ समय । शीतल । सिद्धार्थ गीतम बगैंचामा फिरिरहेको छ । मन चिन्तनमा छ—“कसरी मानबलाई दुःखबाट पार गरूँ ।” चिन्तनलाई भङ्ग गर्दै अनीठो आवाज सुन्छ । एउटा सेतो सुन्दर हाँसको शरीरबाट राता रगत बहिरहेको र त्यस ठाउँमा एउटा काँड रोपिएको । उत्तैतिर हत्तासिदै पाइला सान्यो । भूईँमा पछ्-रिएपछि हाँसलाई प्रेमपूर्वक हातमा लिई आँखाबाट आँसु फरिरहेको थियो)

सिद्धार्थ - (विस्तार काँड फिक्दै) हे पंछी भैगो न रो । म देखि डराउनु पनि पर्दैन... (यति भन्दै अरू के भन्न लागेको थियो उताबाट कोही हस्याङ फस्याङ गर्दै आएको देखिन्छ । त्यस व्यक्ति त्यही हाँसको व्याघ्रा थियो, उसको मुहार निशान लागेकोमा हर्षित थियो)

देवदत्त - (एकदम नजिक आउँदै रिसले) अरे भाइ हाँस लेऊ मेरो ! बाहा ! क्या गजब मैले हानेको हाँस पो यो त !

सिद्धार्थ - (अति नम्र र मीठो बचनले) भाइ, कस्तो कुरा गछौँ तिम्री ! तिम्रीले त यस अन्जान साँझमा आफ्नो आश्रममा फर्केको निरपराध पंछीलाई मान्ने दुस्प्रयास गर्नु र हान्यौ । रगतको भल बगाई दुःख र कष्ट दियो । (देवदत्त प्याञ्च बीचमा कुरा काट्छ)

देवदत्त - (रिसले) मैले यसलाई हानेर घाइते पारेको हुँ । यसमा मेरो हक छ । म यसलाई लान्छु । बढी कुरा गर्ने मलाई फुसंद छैन । छिटो मेरो शिकार मलाई देऊ ।

सिद्धार्थ - (आँशु चुहाउदै र सम्झाउँदै) हो तिम्रीले यसलाई घाइते गर्नु । तर म यसलाई उपचार गर्छु । के मान्ने भन्दा बचाउने ठूलो हैन ?

देवदत्त - (पाखुरा खिँचदै) बाह्र सत्ताइस कुरा म जान्दिन । के म आफ्नो बगैंचामा मनोरञ्जन पनि नगरूँ ! तिम्रीलाई पनि त्यस्तै चाहिन्छ भने तिम्री पनि अर्को हाँसलाई हान । तर मेरो चैं ख्वै छिटो देऊ ।

सिद्धार्थ - (हाँस उसको छाती निर मुख फर्काएर बसेको हुन्छ । करुणा भरिएको वक्ष पाएर होला त्यस हाँसले सुख र सन्तोषको सास फरेको हुन्छ । व्याघ्रलाई उसले हेरेको पनि हुन्न) तिम्रीलाई लाज लाग्दैन ! हामी त मानव जाति । हामीले यस्तो कुकृति गर्ने ! !

देवदत्त - (हाँस खोज्ने जमर्को गर्दै) कुकृति सुकृति म जान्दिन । छिटो मेरो हाँस देऊ नत्र भने म बुबा कहाँ उजुर गर्ने गएँ । गेँ पनि हालें . . . (देवदत्त फटाफट लम्कन्छन्)

सिद्धार्थ - (मौन भएर देवदत्त गएपछि पुनः हाँसलाई मुसाउँ ।)

(राजा शुद्धोदन आपनो आसनमा छन् । उनका दुइतिर दुइजना चँवर पङ्खा हम्किरहेका आइमाई छन् । अन्य भारदार नजीकै अपना अपना आसनमा छन् । भव्य दरवारको भव्य कोठा)

देवदत्त - (नजिक जाँदै) बुवा ! सिद्धार्थले मैले शिकार गरेको हाँस दिन्न भन्छ ।

शुद्धोदन - (आश्चर्य मुद्रामा) हाँस ! तिम्रो शिकार !

देवदत्त - हो बुवा मेरो हाँस, मैले बाणले घाइते पारेर खसालेको हाँस । उसले लिएको छ ।

शुद्धोदन - (द्वारपाले तर्फ हेर्दै) एईSS जा राजकुमार सिद्धार्थलाई छिटो बोलाएर ले ।

पाले - (निहुरेर दुई हात जोड्दै) हस् महा-राज ! (उपस्थित सब आश्चर्यमा डुब्छन् । कतै कानेखुसी पनि चल्छ । दुइतिर चवँरपङ्खा हम्कनेहरू पनि डरले कम छिटोछिटो हम्कन थाल्छन् । एकैछिनपछि पाले पछिपछि राजकुमार अघि अघि देखिन्छन् काखीमा हाँस च्यापेर)

देवदत्त - (पहिले राजा शुद्धोदनतर्फ ग पछि सिद्धार्थतर्फ हेर्दै) बुवा ! ऊ सिद्धार्थ आयो । हाँस पनि त्यही हो ।

शुद्धोदन - (गौतमतर्फ हेर्दै) सिद्धार्थ, उसको शिकार हाँस देऊ ।

सिद्धार्थ - बुवा ! यो हाँस कसरी उसको हो ? यसमा उसको के हक छ ? (देवदत्त क्षोभले अत्रिभ्रम भुटभुटिन्छ तर बोल्ने मौका पाएको हुन्न । मौन)

शुद्धोदन - हाँस उसको बाणले रोपिएर खसेको हो रे । (देवदत्ततर्फ हेर्दै) हैन देवदत्त ?

देवदत्त - हो बुवा, मेरै धनुको काँडले रोपिएर यो हाँस तल फर्क्यो र म लिन जाँदै थिएँ उसले छिटो पकड्यो, मैले मागें उसले ढिपो गरेर दिदै दिएन ।

शुद्धोदन - तिमिले किन नदिएको ? हाँस आखिर कसैको पनि त हैन ।

सिद्धार्थ - बुवा ! यो निर्दोष अपना गुँडतिर साँझमा फर्केकोलाई देवदत्तले बिना कसुर तीर हान्यो । तीरको चोट असह्य भएर मेरो गोडा मनि क्वाँक क्वाँक चित्कारेर पछरिन आइपुग्यो । मैले हेर्न सकिन आँखाबाट आँशुको मूल फुट्यो । बडो कष्टले रोपिएको तीर फिकिदिँ । अहिले मेरो न्यानो अँगालो पाएर आनन्दले बसेको छ । के बुवा मान्नेको भन्दा बचाउनेक हक ठलो हुन्न र ?

शुद्धोदन - (हाँसदे हर्षले) ठीक भन्यो ! बाबु ! तिमिले ठीक भन्यो । तिमिले परोपकार गर्नु । शरणमा आएको शरणार्थीलाई सत्कार गर्नु । तिम्रै जीत भयो । यो हाँस तिम्रै हो । (देवदत्ततर्फ हेर्दै) देवदत्त त्यो हाँस तिमिले पाउन्नौ । अब आइन्दा त्यस्तो नकाम कहिल्यै नगर ।

(सत्य फंसला सुनेर उपस्थित सब हर्ष मान्छन् । सिद्धार्थ विस्तार हाँसलाई उस्तै मुद्रामा च्यापी उपचार गर्न वनतिर लाग्छ । देवदत्त रुञ्चे मुहारमा घोसे मुण्टो लगाएर त्यहीँ उभिरहेको हुन्छ ।

मानिस किन त्यस्तो हुन्छ ?

हामी बालक

—पूर्ण भाइ मानन्धर
 कक्षा १०

—अमृतराज महर्जन
 कक्षा-VII 'A'

मानिस किन काँडा हुन्छ
 अरुको मुटुमा घोच्ने खोज्ने
 मानिस किन चोट हुन्छ
 अरुको दिल दुःखाउन खोज्ने ।
 मानिस किन धार हुन्छ
 अरुको आत्मा चुँडाउन खोज्ने
 मानिस किन असत्य हुन्छ
 मन र मन्दिर छूट देख्ने ।
 मानिस किन परीक्षक हुन्छ
 दिल र दौलत दाँज्ने खोज्ने
 मानिस किन दुश्मन हुन्छ
 अरुको खुशी लुट्ने खोज्ने ।
 मानिस किन घोखेबाज हुन्छ
 अरुलाई घोखामा मार्ने खोज्ने
 मानिस किन व्यस्त हुन्छ
 चाल बाजीमा डुवाउन खोज्ने ।
 मानिस किन बेहोस हुन्छ
 रगत पसीना चिन्न नसक्ने
 मानिस किन लालची हुन्छ
 अरुको प्रगति देख्न नसक्ने

हामी बालक हौं सृष्टिका शूरका
 हामी बालक हौं दृष्टिका दूरका ।
 हामी बालक हौं मधुर चालका
 हामी बालक हौं ध्यान बिषय ज्ञानका ।
 बालक हौं हामी सारा जगत जान्न खोज्ने
 बालक हौं हामी ज्ञान बिज्ञान सारा रोज्ने ।
 ज्ञानका भोका हौं सब बालक हामी
 ज्ञान बिषय पत्ता लगाउँछौं सब छामी छामी ।
 बालकलाई जो दियो सो निल्छरे
 सृष्टिका बिहानी लाल दृष्टिमा कुल्छरे ।
 आजका बालक हामी भोलीका कर्णधार
 सब बालक मिली समस्या लगाउँछौं पार ।

पालि - नेपाली शब्दकोष

१. भिक्षु कुमार काश्यप—भिक्षु मैत्री

अ

- अ - देवनागरी वर्णमालाको प्रथम अक्षर,
संयुक्त व्यञ्जनको पूर्व आउने वा उप-
सर्गको ह्रस्वीकरण, जस्तै आ + कोसति
अवकोसति । संक्षा तथा विशेषण आदिको
पूर्व आउने उपसर्ग, जस्तै - न+ कुसल
अकुसल । भूतकालिक क्रियाको पूर्व
आउने उपसर्ग, जस्तै अकासि ।
- अकत, अकट - नगरेको, नबनेको ।
अकतञ्जू - अकृतज्ञ, कृतज्ञ गुण न भएको ।
अकरण - नगर्नु, ।
अकरणीय - गर्न नहुने ।
अकम्पिय - स्थीर, चलाउन नसक्ने ।
अकाच - (वि.) निर्दोष, दोष नभएको ।
अकाम, अकामक - (वि.) इच्छा नभएको,
अनिच्छुक ।
अकारुणिको - करुणा नभएको, निर्दयी ।
अकाल - (पु.) असमय, नियमित समय नभएको ।
अकासि - गन्थो । (करोतिको अतीत)
अकिरिय - नगर्नु, अ-क्रिया (वाद) ।
अकिरिय वाद - कर्म विपाक छैग भन्नु ।
अकिरिय वादी - कर्म विपाक न मान्ने ।
अकिञ्चन - केहि न भएको, क्लेश न भएको ।
अकिलासु - क्रियाशील, पछि नहटने, अप्रमादी ।
अकुटिल - बाङ्गो नभएको सोझा ।
अकुतोभय - कहि कतैबाट पनि डर न आउने ।
अकुप्प - स्थीर, अचंचल; चंचल स्वभाव नभएको ।
अकुपमान - न रिसाउने, नरिसाइ, फरक नहुने ।
अकुसल - (न) पाप - कर्म, दुश्चरित्र ।
अकोविद - अदक्ष, होसियार न भएको ।
अक्क - (पु) सूर्य, एउटा रत्न - विशेष ।

- अक्कन्त - कुल्चनु. शोषित ।
अक्कन्दति - रोइरहेको छ, चित्लाएको छ ।
अक्कमति - कुल्चनु, काट्नु, बिगार्नु, दबाउनु ।
अक्कमन - (न) कुल्चनु, शोषण गर्नु ।
अक्कुट्ट - दोष दिनु, गाली दिनु ।
अक्कोच्छि - गालिदियो, अपमान गन्थो, निन्दा-
गन्थो, (अक्कसतिको अतीत)
अक्कोसक - गालि गर्ने व्यक्ति
अक्ख - (न) चक्षुआदि पञ्चेन्द्रिय
अक्खक - बंगारा, काँध, Collar bone
अक्खण - (पु) अनुचित समय
अक्खणवेधी - प्रकाश देखाई हान्ने
अक्खण - (स्त्री) विजुलि,
अक्खत - चोट नलागेको, अक्षय ।
अक्खदस्स - (पु) न्यायाधिस, न्यायगर्ने व्यक्ति,
अक्खघुत्त - जुवारी, ।
अक्खय - अक्षय, जिर्णनहुने, निर्वाण ।
अक्खरफलक - (न) स्लेट, लेखने पढने विद्या ।
अक्खरसमय - अक्षर शास्त्र, पढनु र लेख्नु ।
अक्खात - (क्रि.वि.) भनीएको, व्याख्या गरीएको ।
अक्खातार - मार्ग प्रदर्शक, बाटो देखाउने व्यक्ति ।
अक्खाति - भन्नु, सुनाउनु, बुझाउनु ।
अक्खान - (न) भन्नु, कथा - वार्ता (भारत -
रामायण आदि)
अक्खि - आँखा ।
अक्खिक - आँखा भएको ।
अक्खिकूप - आँखा रहने खाल्डो
अक्खितारा - आँखाको नानी
अक्खित - नपयाँकेको, निन्नाबाट बचेको
अक्खोभ - चंचल नहुने, चलाउन नसक्ने ।
अक्खोभिनी - (स्त्री) अक्षोहिणी (सेना)
अक्खेत्त - (न.) अयोग्यस्थान ।

सम्पादकलाई चिठी

सम्पादक ज्यू,

'आनन्द भूमि' वर्ष १० अङ्क ८ मा भेटघाट शीर्षक अन्तर्गत एकजना कर्मठ समाजसेवी श्री तीर्थनारायण मानन्धर साहुज्यूलाई पाठकहरूले राम्रोसँग चिन्ने तथा सत्संगत एवम् समाजसेवाको लागि प्रेरणाको स्रोत पाएँ । धर्मप्रति वहाँको श्रद्धा र समाजप्रति वहाँको अमूल्य देनको लागि मेरो साधुवाद छ साथै भविष्यमा पनि धर्मप्रति वहाँले श्रद्धा तथा समाज सेवाप्रति अभिरुची राखी अझ बढी सेवा गर्ने सक्षम होस्, अन्य समाजसेवीहरूको लागि प्रेरणाको निरन्तर स्रोतको रूपमा खडा रहून् भन्ने मङ्गलमय कामना गर्दछु ।

तर सम्पादक ज्यू, उक्त लेखको पहिलो पंक्तिमा लेखेको छः—

"आनन्द कुटी विहार गुठीका संस्थापक पूज्य अमृतानन्द महास्थवीरसँगको एक भेटवार्तामा आनन्दकुटी विहार गुठीका भूतपूर्व अवैतनिक सदस्यसचिव श्री तीर्थ नारायण मानन्धरको बारेमा वहाँ यस्तो भन्नु हुन्छ..."

उक्त पंक्ति अनुसार निम्न कुराहरू अस्पष्ट भएकोले स्पष्टीकरणको लागि अनुरोध गर्दछु ।

(१) यसमा प्रथमतः भेटघाट गर्ने व्यक्ति को हो ? सम्पादकज्यू आफै वा अरु कोही ? सम्क्षिप्तमा, कसले भेटघाट गरेको हो स्पष्ट भएन ।

(२) उक्त भेटघाट आनन्दकुटी विहारगुठीका संस्थापक पूज्य अमृतानन्द महास्थवीरसँग वा साहू तीर्थ नारायण मानन्धरसँग भएको हो ? अर्थात् उपरोक्त कथानुसार पूज्य अमृतानन्द महास्थवीरज्यू

सँग भएको भेटघाटमा श्री साहुज्यूको प्रसङ्ग स्पष्ट भएन ।

(३) उक्त भेटघाट वा भेटवार्ता कुन सिलसिला वा उपलक्ष्यमा कहाँ भएको हो स्पष्ट भएन ।

धर्मप्रति श्रद्धा राख्ने तथा समाजप्रति योगदान दिने प्रतिष्ठित व्यक्तिहरूको चिनारी दिनु पाठकहरू एवम् समाजलाई समेत प्रेरणाको स्रोत बन्नेछ । तर विषय प्रासंगिक नहुँदा अनर्थ हुन जाने साथै व्यक्तिको उपहास हुन जाने सम्भावना हुन्छ । अन्यमा, सम्पादकज्यू, यस्तै अरु प्रतिष्ठित व्यक्तिहरूको चिनारी पनि (सम्पादकज्यू आफैले प्रत्यक्ष भेट गरी) वहाँहरूको मन्तव्य सहित एउटा स्थायी-स्तम्भ नै "आनन्द भूमि" मा राखि दिनु भए मासिक पत्रिकाको स्तर अझ प्रभावशाली र व्यापक हुने देखिन्छ । समाजका प्रतिष्ठित व्यक्ति चिनाई दिनुभएकोमा आनन्दभूमिका परिवारलाई मेरो साधुवाद छ र त्रिरत्न प्रति श्रद्धा राख्ने सर्वलाई मेरो मङ्गलमय कामना छ ।

आनन्द भूमिको पाठक
गुण्य शाक्य "मछि"
नकवहिल टोल,
ललितपुर

(श्री गुण्य शाक्य जी,

भेटघाट शीर्षकमा श्री तीर्थनारायण मानन्धरको परिचयको विषयमा जुन प्रश्न राख्नुभयो त्यसमा सम्पादकतर्फबाट भेटघाट आनन्दकुटी विहारगुठीका संस्थापक पूज्य अमृतानन्द महास्थवीरसँग भएको हो । वहाँबाट श्री तीर्थनारायणको विषयमा व्यक्त गरिएका परिचय प्रकाशित गरिएको हो । अरु प्रेरणा र औचित्यको कुरा त तपाईं आफैले बताउनुभएको छ । सुझावको लागि धन्यवाद ! सम्पादक)

श्रीमान् सम्पादक ज्यू,
आनन्दभूमि ।

पत्रिका स्तरयुक्त, आक्षेप रहित एवं पवित्र उद्देश्यले प्रेरित भएको हुनुपर्छ भन्ने कुरामा कसको बुई मत न होला ।

तर, "बुद्ध धर्ममा प्रभाव पार्ने तत्वहरू" भन्ने श्री अर्जुन पाख्रिन (धरान, सुनसरी) को लेख प्रकाशित हुंदा उक्त बौद्ध उद्देश्य कम मात्रामा मात्रै पाएको अनुभव भयो ।

त्यसैले, एक त पाख्रिनज्यूलाई महायानको गुह्य मन्त्रको ज्ञान रहेन छ । सम्भवतः, महायानको वज्रतन्त्र र गुह्य समाजवादे गुरु वज्राचार्य र त्हासाका गुरु लामाहरूलाई कं साधारण जनतालाई थाहा पनि हुंदैन । आज भोलि, बेलायत, अष्ट्रेलिया अमेरिका र जर्मनीमा यस विषय अनुसन्धानहरू भं रहेका छन् । अर्को कुरो भगवान् बुद्ध ई.पू. छैठौं शताब्दीमा लुम्बिनीमा जन्मे कं हाफ्रो आदर्श समाजमा बुद्ध पहिले पनि थियो । हामी बौद्ध सिद्धान्तद्वारा परंपरातीत अभिप्रेरित छौं भन्ने तथ्य हाफ्रो लामाधर्म र वज्रयानले बताइरहन्छ । यस कुरोलाई ललित विस्तर र जातक कथाहरूले पनि पुष्टी गर्छ । अतः बौद्धधर्म हेतुधर्म हो । संसारको भवचक्र पार गर्न अनेकौं कर्महरू गर्नुपर्छ । कर्मको क्रमिक विकास, परिवर्तन र हेतु तथ्य प्रतित्य समुत्पादवादमा ध्यालयान हुन्छ । त्यसको पूर्वक्रम पक्षे पुरोहित लामाहरूको साधनबाट कर्मान्त गरी चोख्याउने परस्परा रान्नी हो । त्यसैले दशकर्मविधि हाफ्रो छ । हामी आत्मा मान्दैनौं । जीवनको महत्ताको लागि नगरिनहुने, न गरेमा मएर जाने संस्कारहरूको लागि हाफ्रो धर्म र संस्कारले विधिवत् बुद्ध आदि बुद्धको उल्लेखमा कर्मान्त हेतुपक्षका साधनहरू गर्दछन् यी कुराहरूलाई बुझ्न न चाहेर बुद्ध धर्ममा प्रभाव

पार्ने तत्वहरू वज्रयान र लामा धर्म हुन् भनेर जुन कुरो अर्जुन पाख्रिनज्यूले लेख्नु भयो त्यो लेखप्रति हामीलाई कर्हणा जागेको छ । "प्रज्ञापारमिता" हाफ्रो तथ्य हो । उहाँले केही तथ्यहरू जानून । श्री ५ को सरकारको तथ्याङ्कले जेसुकै लेखेता पनि नेपालमा ६५% प्रतिशत बौद्ध भएको देश हो । महायान र हीनयान छुट्टिएकोले एक थरीलाई अबौद्ध भन्नु पनि मएन । कटुवाक्यहरू बोल्ने र लेख्ने क्रिया "शील" भित्र पनि पर्दैन ।

केही मात्रामा पुरोहितवादको अन्धतालाई सुधार गर्न न सकिने पनि होइन । ता पनि, वज्रयान र लामाधर्म अबौद्ध हुन् भन्ने तथ्यत कुनै हालतमा पनि न मिल्ने भएकोले उहाँलाई भ्रम भएको धार्मिक ज्ञान पाउन वज्राचार्य समाजसंग संपर्क राखेमा पनि केही उपलब्धी हुने थियो ।

आउनु होस् एक स्थलमा बसेर हामी शङ्का निवारण गरौं ।

सिद्धार्थ मार्ग
वागवजार (दक्षिण)

भवदीय—
कनक द्वीप व. आ.

+ + +

श्री सम्पादकज्यू,

आनन्दभूमि वर्ष १० अङ्क ७ मा प्रकाशित श्री अर्जुन पाख्रिनको एक द्वन्द्ववात्मक विचारपूर्ण लेख "बुद्ध धर्ममा प्रभाव पार्ने तत्वहरू" पढेपछि उठेका प्रति-क्रियात्मक मन्तव्य प्रस्तुत गर्दछु । यसलाई आवश्यक स्थान उपलब्ध गराइदिनु हुन हार्दिक अनुरोध छ । उक्त लेख लेखकको एकपक्षीय विचारमा आधारित

आनन्दभूमि

व्यक्तो हुनाले पढ्नेहरूलाई तौतो अनुभव हुनु स्वाभाविक हो । त्यस्तै अनुभव सँले पनि गरेको छ । लेखकको पहिलो अनुच्छेदमा झुब सत्य कं कुरा व्यक्त गर्न खोजेको छ जसको लागि प्रशंसा नगरी रहन सक्तिन । जहाँसम्म दोश्रो अनुच्छेदमा उल्लिखित मन्तव्यको प्रश्न छ त्यो अनुचित प्रयास भएको देखिन्छ । किनभने लामा जस्तो पवित्र शब्दलाई गँवारो कीराको संज्ञा दिई गिराउन खोजेकोमा त्यस्ता व्यक्तिबाट लेखकले निकै गोता खाइ सकेको अनुभव हुन्छ । वहाँले धरान जस्तो शहरमा लामाहरूले अपनाउनुपर्ने सम्पूर्ण कार्यविधि देहन पाउनु भएन होला । र एकआध तत्व पाउनु भयो होला । तर त्यति कं आधारमा लामाहरू गिर्दैनन् ।

पाखरीन तामाङ जातिको एउटा थर हो । तिनीहरूको पौराणिक र मौलिकधर्म पनि लामावाद नै हो । आजको युगमा आफ्नोपनाको तिरस्कार र अर्काका 'पन' अंगाल्नु नै आधुनिकता जस्तो भएकोले वहाँलाई पनि आफ्नो जातीय धर्मप्रति तिरस्कारका भावनाले प्रभाव पारेको हो । पद्मसम्भव तथागतलाई 'गुरु' शब्दले सम्मान गरिसकेपछि आफ्नै गुरुलाई गिराउने प्रयास पनि गरिएको छ । बाह्य रूपरेखा मात्र विचार गरेर बज्रयानलाई हिन्दूत्वको प्ररिप्रेक्षमा राखेर अर्को दुस्प्रयास पनि गरिएको छ । समाजको शोषण गर्ने उद्देश्यले 'बज्रयान' धर्मको प्रतिपादन गरेका हुन् भन्ने कुरा ठोकुवा इतिहासको आधारमा गर्नु भयो तर कुन वा कसले लेखेको इतिहासमा सो कुराको उल्लेख पाइन्छ ? त्यसको चर्चा भने गरिएको छैन जसबाट उक्तकुरा निराधारमा व्यक्त गरिएको ठहर्दछ । बज्राचार्य र लामाहरूले पढ्ने धर्मशास्त्रलाई वहाँले 'वेद' को संज्ञाले सजाउनु भएको छ । यसबाट पनि उनी पूर्ण रूपमा त्यस धर्मप्रति अनभिज्ञ रहेको ठहर्छ ।

उदाहरणको निम्ति प्रस्तुत एक संस्कारलाई पनि

उनले हास्यास्पदको चोटोमा राखी अनभिज्ञ रहेको कुरालाई प्रमाणित गर्न खोजेका छन् । आफैले अपनाउनु पर्ने (तामाङ भएर) संस्कारलाई हेयको दृष्टिले नजर लाउनु नै उहाँमा अन्य धर्मको प्रभाव पर्नु हो । कुण्डचाइएका तस्वीरहरू राक्षस नै सम्भन्तु तर ती राक्षसका तस्वीर राख्नुको उद्देश्य खोज्नतिर चाहिँ नजर नलाएकोबाट पनि उनको कमजोरी प्रतीत हुन्छ । घेवा गर्दा जाँड रक्सी र अचार किन चाहिएको सो को उत्तर खोज्नुभएको भए अवश्यपनि लामाले बताउने थियो होला ।

अवतारवारको घोर निन्दा गर्ने सम्प्रदायले प्रभावित भएर नै त्यसको विरोध जनाउनु भएको हो । एकपटक अवतारवादको समर्थन गर्ने सम्प्रदायका ग्रन्थ अध्ययन गरेर अवतारवाद के हो ? भन्ने कुरा जान्ने कोशिश गर्नु भएको भए सत्यकुरा आफैलाई थाहा हुने थियो । एक भिक्षुको उपदेशबाट प्रभावित भएर युगौदेखि चर्दँआएको संस्कारको सत्य कुरा बुझ्न सकिँदैन । सम्बन्धित विषयमा चिन्तन र मनन गरेर मात्र तुलनात्मक निष्कर्ष प्रस्तुत गर्नु भएको भए सराहनीय ठान्ने थियो तर सो नभै एक तर्फ विचारले प्रभावित भएर उपहासको पात्र बन्नुभएको छ—श्री अर्जुन पाखरीन ।

शीर्षक पढ्दा सकारात्मक पक्षको कौतूहल जागृ छ भने लेख पढिसकेपछि ठीक विपरीतभाव उत्पन्न हुन्छ त्यसैले लेख अनुसार शीर्षक उपयुक्त नभएको पनि महसूस हुन्छ । सबैलाई आफ्नो धर्म प्यारो लाग्छ अतः आनन्दभूमिको उद्देश्यानु रूप अन्य धर्मको अवहेलना गरिएको लेख छापन तम्सेर पत्रिकाले पनि दुस्साहन गरेका छन् । भविष्यमा पनि यस्तै लेख रचनाहरू प्रकाशित भइरहेमा आनन्द-भूमिको मर्यादामा कन्टक उत्पन्न हुन भन्न सकिन्न । अतः यसतर्फ अम्भोरता पूर्वक विचार गर्नु नितान्त आवश्यक देखिन्छ ।

दयारत्न शा. मि.

आवरणीय श्री सम्पादकज्यू,

बुध सम्बत् २५२६ नेपाल सम्बत् ११०२
विक्रम सम्बत् २०३६ कार्तिक पूर्णिमा अङ्क ७ वर्ष
१० को आनन्दभूमिमा श्री अर्जुन पाख्रिन, धरान
सुन्सरीको 'बुद्ध धर्ममा प्रभाव पार्ने तत्वहरू'
शीर्षकको लेखमा उल्लिखित उदाहरण सहितका
विचार स्वागत योग्य छ ।

'अहिंसा' बुद्ध भगवान्को एउटा मूल
सिद्धान्त हो जसको उच्चारण 'पाणातिपातावेर-
मणि सिक्खापदं समाधियामि ।' भन्ने शब्द पञ्च
शील वा अष्ट शीलको प्रारम्भमा गछ्यौं । त्यसको
पालन वज्राचार्य र लामा पुरोहितहरू गर्दैनन् ।
'सुरामेरयमज्ज पमादट्टाना वेर मणि सिक्खा
पदं समादि यामि ।' शब्द कै ख्याल राखेका
छन् जुन बौद्ध उपासक उपासिकाहरू हुन्; ती
पनि शील-पालनाका शब्द मात्र फलाक्छन् ।
पञ्च शीललाई आचरणमा परिणत गरी रहेका
छैनन् । वज्रयान तान्त्रिक मत प्रधान हुनाले
भोग बली, हिंसा, सुरा मेरय, नभइ नहुने भएको
देखिन्छ । 'नशा र पशु बध' बुद्धि नाश गर्ने
साथै निर्दय व्यवहार गर्ने वज्राचार्य तथा लामा-
हरूमा चलन छ । असुरी वृत्ति लिएको मनुष्य
स्वरूपका ती पुरोहितका जजमान्हरू पञ्चशीलको
शिक्षा पालन गर्ने खालका कसरी हुने ? अनि
त्रिरत्न शरण र पञ्चशीलको महत्त्व बुझी संयम
नियमपूर्वक आचरण व्यवहारिक सुधार गर्न
नसक्नेलाई कसरी बौद्ध मार्गी भन्ने ? थेरवादी-
हरूमा पनि संसर्गको दोष देखा पर्छ भने बुद्धको
विश्व व्यापी प्रभावमा नराम्रो धारणा हुनु
स्वभाविक हुन जान्छ; अतः सम्बन्धित धर्मावलम्बी
विद्वानहरूबाट 'बुद्ध धर्ममा प्रभाव पार्ने तत्वहरू'
यसरी बराबर उदगारित हुनु र त्यसको स्वागत

गर्नु त्यस अनुसार संस्कार रीति विधिमा बुद्ध
भगवान्को जीवन उपदेशको आधारमा आफना
आफना दोषहरू महणूस गर्दै सुघार्दै जानु, बुद्धि-
मान्को कर्तव्य हो ।

मान वज्राचार्य

अध्यक्ष

सुन्सरी साहित्य प्रतिष्ठान

+ + +

श्री सम्पादकज्यू,

तपाईंको अतिजनप्रिय नेपालको एकमात्र
बुद्धधर्म सम्बन्धी मासिक पत्रिका आनन्दभूमि
अटूटरूपले बढो उत्सुकताकासाथ पढिरहेको कण्डै
दशवर्ष हुन लागिसक्यो ।

पहिले पहिलेका बौद्ध-पत्रिका "धर्मोदय
र धर्मदूत" पनि हेर्ने गरेका थियौं । ती पत्रिका-
हरूको अभाव पछि प्रकाशमा आएको "आनन्द-
भूमि" बौद्ध जगत्लाई अतिचाखलाग्दो हुँदैथियो ।
बौद्धधर्म सम्बन्धी अनेक कुराहरू सिक्ने मौका
पनि पाइयो । तर केही वर्ष यता "शान्तिको
बाटो, सत्य घटना" "यस्तो पनि हुँदोरहेछ" भन्ने
स्थायीस्तम्भ छापेदेखि हाम्रो समाजमा भएका
शान्तिपूर्ण घटनाहरूका सम्बन्धमा कुराहरू पनि
सिक्न पायौं । तैपनि वर्ष १० अङ्क ८ र ९ को
"यस्तो पनि हुँदोरहेछ" स्तम्भमा छापिएका कुरा
भने अति नै खल्लो लाग्यो, उक्त स्तम्भमा परस्त्री,
परपुरुषगमन गर्ने हुने जस्तो समाचार पढ्नु
परेकोले घरेको मनमा खुलदुली मच्चिरहेको छ ।
बौद्धकार्यक्रमहरू हुँदा पञ्चशील लिने गर्दछौं ।
पञ्चशीलमध्येको तेश्रो शील भङ्ग गर्नेहरूलाई
पनि तपाईंको "आनन्दभूमि" बौद्ध पत्रिकाले
प्रशंसा गरेको देख्दा अलि खल्लो लाग्नु पनि
स्वाभाविकै हो । यदि अन्य अधार्मिक पत्रिकाले

छापैको भए ठिकै थियो । त्यसकारण सम्पादक-
ज्यूले यो कुराहरूलाई ध्यानमा राखी उक्त सम्बन्धौ
कुराहरू विशेष गरी नछापिदिनु भएमा बेश हुने
थियो । प्रत्युत्तर प्रत्याशामा रहँदै जिज्ञासुहरू
बिदा चाहन्छौ ।

अष्टकमल तुलाधर, काठमाडौं
पंकज अमलबिका नकर्मी, ल.पु
कुलज्योति शाक्य, धरान

(यसै आशयको पत्र श्री लोकरत्न उपा-
सकले पनि पठाउनु भएको छ । सं.)

+ + +

श्री आनन्दभूमि,

सकिमिला-पुन्हीयागु आनन्दभूमि स्वयाः
दुःख ताःगु नुगःखं प्वंकाहैचवना ।

सरकारया स्वाःपौ गोरखापत्रं जक मखु
आनन्दभूमि सुद्दां नेपाल-सम्बत्त्यात हेपय् यात ।
अपाय्धंगु जात्रा व उत्सव छु आनन्दभूमि पिकाइ-

पिसं मखंला ?

बाखं कंगु खबर बीफु, देशया साहु बूम्ह,
बोधिसत्वया आदर्श काःम्ह, थःगु छेँवव्य् चिभाः
तैवंम्ह शकि बनिया सास्वाःयात लुमंके मफुला ?
थःयःपिसं बाखं कंगु च्वय्फु धाःसा सुदर्शन भन्तेनं
नेपाल-सम्बत्त्या बारय् कंगु छाय् मच्वेगु ?

पूज्य अमृतानन्द भन्तेयागु सफूया खँया
देवल्य् नेवारी धकाः छाय् छापय् जुल ?
नेपालभाषा ऐतिहासिक नाम जातिया भाषायःत
अले आःतिनि विधानं नेपाली याःगु खँय्भाषायात
च्वय् च्वय् तःतु थ्व नीति बांमलाः । नेपालभाषा
ल्हाइम्ह पूज्य अमृतानन्द भन्ते उगु भाषा ल्हाइ-
पिनि हिचःतिया कमाइनं नेपालभाषाया सफू
पिमकाःगु जक मखु ज्या व सांस्कृतिक खँयें नं
आनन्दकुटीइ मां महीम्ह जुयावल लाकी छु ?

छम्ह नुगः खःम्ह

卐

१६ स्थूला थै ?

१. पञ्च भद्रवर्गोयापि प्रव्रजित ज्वीधुंकाः दकय् न्हापां पत्रजित जूम्ह उपासक 'यश कुमार' खः ।
२. भगवान् बुद्धं खुगुगु वर्षावास 'मकुल पर्वतय्' व फिन्यागुगु वर्षावास कपिलवस्तु नगर म्यप्रोधाराम
याना बिज्यागु खः ।
३. चित्तया शत्रु राग, द्वेष व मोह खः ।
४. बौद्धधर्मावलम्बी जुजु रिपुमल्ल तथागतया पवित्र जन्मस्थल लुम्बिनी वि. सं. १३६९ स बंगु खः ।
५. भगवान् बुद्धया अन्तिम वर्षावास राजगृह वेलुबन (वेणु बन) स जूगु खः ।
६. अप्रभ्रावक मौद्गल्यायन 'कालशिला' पर्वतय् वनाः निर्वाण जुया बिज्याःगु खः ।

卐

आनन्दभूमि

(१३)

धर्म छु खः ?

आत्मदमन जक धर्मया सर्वाङ्ग सम्पूर्णता मखु । तर धर्म धारण याय्गुया न्यापांगु पलाः थनंनिसें आरम्भ जुइ । न्यापांला संयम—संवरद्वारा जक कीपि कायिक व वाचिक दुष्कर्म पाखें विरत जुइ अले निरन्तर अभ्यासद्वारा मानसिक दुष्कर्म पाखें नं अलग ज्वी । मानसिक दुष्कर्म पाखें अलग ज्वीगु या अर्थ खः मानसिक विकार पाखें मुक्त जुया वनीगु । विकार—विहीन निर्मल चित्तया थःगु सहज स्वभावं हे गुगुं मानसिक वाचिक व शारीरिक दुष्कर्म याय् फइमखु । अतः मुख्यगु खें खः थःगु चित्तयात विकार पाखें विमुक्त याना तय्गु ।

कोसं थःगु प्रत्येक ज्याय् जागरुक जुयाः हे उकियात दोषमुक्त याना तय् फइ । थःगु चित्त व चित्तया विकारप्रति जागरुक जुयाः हे उकियात विकारमुक्त यानातये फई । उकियात मसीकुसे व मूर्च्छित जुयाः कीसं गुवलें हे स्वच्छ याय् फइमखु । उकिया स्वच्छतायात त्यकातय् फइमखु । उकि थःगु शारीरिक, वाचिक व मानसिक कर्ममा, थःगु चित्त व चित्त वृत्तिया सदानं निरीक्षण यानावं च्वनेगु अभ्यास हे धर्म धारण यायेगुया धार्थ्येगु अभ्यास खः । गुगुंनं कर्म याय् न्ह्यः व याना वयने बलय् कीसं थ्व जाँच याय्माःकि थुगु कर्मय् कीगु व मेपिनिगु मंगल दुथ्याःला कि अमंगल । यदि मंगल जसा उगु ज्या यय्गु हानं यदि अमङ्गल जूसा मयाय्गु । थ.के बांलाक विवेकपूर्ण जाँच यानागु कर्म फुक मंगल मय हे जुइ । उकि धर्ममय हे जुइ । यदि गुवलें

—कल्याण मित्र सत्यनारायण गोयन्का

अवधानतावश जाँच मयासें गुगुं कायिक वा वाचिक दुष्कर्म जूवन, गुगुकि थःगु तथा मेपिनिगु निर्मित अहितकर जुल धाःसा उकियात क्याः प्रायश्चित्त यायां ख्वख्वं गुगुं अपराध गथः याकें गथिचिने मज्यू, बरू याकनं याकनं थः सुं साधक पासा अथवा गुरुपि नापलानाः उमिगु न्ह्येने थःगु भूल प्रकटयानाः उकियात स्वीकार याना काय्गु अले उगु भारं मुक्त ज्वीगु व थें लिपा अऊ अपो होसियारी जुया च्वनेगुली कृतसंकल्प ज्वीगु । चित्तयाप्रति नं थथे हे जागरुकताया अभ्यास बढ्य् याय्गु । गुवले गुवले चित्तय् गुगुं विकार दनी उगु हे क्षणय् उकिया निरीक्षण याय्गु । साक्षी थें निरीक्षण याय्मात्रं व दुर्वल जुजुं विनष्ट जुया वनी । गुवलें अवधानतावश उकियात निरीक्षण याय् मफुत, अले परिणामतः उकि कीत ववत्यल धाःसा उकियात नं लुमकु लुमकुं ख्वेगु मखु । बरू अऊ अपो होसियारी जुयाः च्वनेगुली कृत-संकल्प जुयाः हानं जागरुकताया अभ्यास वढ्य् यानां यकी । शुद्धगु धर्मय् प्रतिस्थापित ज्वीगुया थ्वहे वैज्ञानिक तरिका खः ।

गुगु अभ्यासं थःगु कर्मयाप्रति जागरुकता व होसियारी वढ्य् ज्वी वहे शुद्धगु धर्मया अभ्यास खः । गुगु विधि थःगु कर्मयात सुधार याइगु चित्त निर्मलता प्राप्तगुइ वहे धर्म विधि खः ।

गुवल्य् कीसं आत्म निरीक्षण यानाः अनुभूतिया बलं स्वै उवल्य् प्रत्येक दुष्कर्मया कारण थःगु चित्तया मलोनता खः घका खंकी । छुं न छुं मनोविकार दु । कीसं अन नं खनी कि

प्रत्येक विकारया कारण थःगु हे अहम् या प्रति उत्पन्न जूगु दुर्ग्यंगु आशक्ति खः। गुबले गुबले आशक्तियागु कां स्वभावं थुगु 'जि' यात आपालं अपो महत्व वियाः थुकी प्यप्पुनी उवल्य उवल्य संकुचित परिधी आवद्ध जुयाः मन बुलुकाः छुं न छुं थुजागु याइ गुगु कि परिणामतः अकुशल जुइ।

आत्मनिरीक्षणया अभ्यासद्वारा थःगु अनुभूतिया वल हे थ्व स्पष्ट ज्वी कि गुबले गुबले स्वार्थं कां जुयाः कीपि विकार ग्रष्ट ज्वी उवल्य उवल्य मेपिन्त अहितला याहे याइ, थःगु धात्थेगु स्वार्थं नं सिद्ध याय् फैमखु। हानं गुबलय् गुबलय् थःगु कां स्वभावं मुक्त जुया चवनी उवल्य उवल्य आत्महित व परहित निगुलि सिद्ध जुइ। आत्महित व परहित सिद्ध याय्गु कर्म हे धर्म खः। गन आत्मलाभया ल्यूल्यू परलाभ नं सिद्ध जुइ वहे धर्म खः। गन सुयानं हित ज्वी मखु अन अधर्म हे जक जुइ। आत्मोदय व सर्वोदयया सामञ्जस्य पूर्ण स्वस्थ जीवन हे धर्म खः। आत्मोदय व सर्वोदय छगुलि मेगुली आश्रित खः।

कीगु सत्कर्म व दुष्कर्म केवल कीत जक सुखी दुःखी याइगु मखु। वरु की मेपि पासा पिन्त नं प्रभावित याइ। मनुष्येपि समाजया मेपि सदस्येपि नाप चवनी। व समाजया अभिवाज्य अंग खः। समाजद्वारा थः नं प्रभावित जुइ हानं समाजयात नं छुं भवा प्रभावित यानावं चवनी। उकि धर्म साधनद्वारा गुबलय् कीपि नैतिक जीवन हना चवन, दुष्कर्म पाखें बचय् जुयाः सत्कर्मय् लगय् जुया चवन धासा केवल थःगु जक भि यागु जुइमखु वरु मेपिन्त नं भि याना चवंगु जुइ।

जीवन मूवकेतः हे धर्म साधन खः। यदि

धर्मया अभ्यासं जीवनया मू थाहां मवन धाःसा कीगु लोक व्यवहार सुधार मजुल वा कीसं थःगु निमित्त व मेपिनिगु निमित्त मङ्गलमय जीवन हने मफुसा थुजागु धर्म कीगु निमित्त छुज्याय ह्यले दत ? स्वैत नं छुज्या लगय् जुल ? धर्म थुकिया निमित्त खः कि कीगु पारस्परिक सम्बन्ध ज्वीमाः। कीके व्यवहार कुशलता दय्माः। परिवार समाज जाति, राष्ट्र व अन्तर्राष्ट्रिय दक्क पारस्परिक सम्बन्ध व्यक्ति व्यक्तिया सम्बन्धय् हे निर्भर जुया चवनी। उकि शुद्ध धर्म थ्वहे खः कि प्रत्येक व्यक्ति धन हे थ्वहे जीवनय् मेपिनाप थःगु व्यवहार सम्बन्ध सुधार याय्गु। थ्वहे जीवनय् सुख-शान्ति म्वाय्गु निमित्त हे धर्म खः। मृत्युं लिपा सुपाचं चवय्गु अज्ञान स्वर्गया जीवन हनेतः मखु। मृत्युं लिपा पृथ्वीया कवय् गुगुं मस्युगु नरकं बचय् ज्वीत मखु। वरु कीके हे दुने दया चवगु स्वर्गया सुख भोग याय्त, कीके हे दुने बखत वखतय् थ्व गुगु नारकीय अग्नि छोया वैगु खः उकियात शान्त याय्त, उकि बचय् ज्वीत। धर्म सादृष्टिक खः प्रत्यक्ष खः। थ्वहे जीवन थ्वहे लोकया निमित्त खः। वर्तमानया निमित्त खः। गुम्हसे थःगु वर्तमान सुधारयात वैगु निमित्त भविष्यया चिन्ता याय् माली मखु। वैगु भविष्य स्वतः सुधार जुया वनी। गुम्हसे लोक सुधार याना काल वैत परलोकया चिन्ता दैमखु। वया परलोक स्वतः सुधार जुयावनी। गुम्हसे थःगु वर्तमान सुधार याय् फइ मखु, थःगु थुगुलोक सुधार याय् मफु अले केवल भविष्य पाखें आशाकयाः परलोक पाखे स्वया चवनी वं थःम्हं थःत धोका विया चवनी। थःगु वास्तविक मङ्गलं वचित ज्वीका चवनी। शुद्ध धर्म पाखें तापाना चवनी। धर्म अकालिक ज्वी याने आः थ्वहे जीवनय् फल बीगु

ज्वी । धर्मया नामय् छुं अनुष्ठान यानाः उकिया
लाभ थन मजुल, विकार-विहीन चित्तया निर्म-
लताया वास्तविक सुख थन ध्व हे जीवनय् प्राप्त
मजुल घाःसा थ्वीकेमाः कि कीपि धोकाय् लाना
च्वन (मखुगुली तवयना च्वन) शुद्ध धर्म पाखें
वंचित जुया च्वन । धर्म फुकसित नं ध्व हे
जीवनयात सुख-शान्तिमय याय्गु निर्मित्त खः ।

मिखां खने मडुगु गुगुं तापागु भविष्यया निरर्थक
चिन्तां मुक्त ज्वीगु निर्मित्त खः । ध्व हे धर्मया
शुद्धता खः । ध्व हे शुद्ध धर्ममय जीवन खः ।
उकियागु आवश्यकता सार्वजनीन खः ।

अनु. धर्मरत्न शाक्य

(क्रमशः)

श्री राजमान उपासक नं मंत !

— भिक्षु सुदर्शन

थौंः म्हीगःथें मखुमदः अष्टमी नं मखु ।
अथे नं न्हापां न्हालं चाः । तर न्हालं चायां छु
याये, छुं षवने मास्ते मवः, छुं चवये फुथें मता । ।
न्यान्हु खुन्हुया ज्वरं हे मनूया म्हे गथे गथे जुइ यः
खनि ।

बहनी न्हाः वःसा छने धका मती तथा
गोतुले जक धुन, तीर्थ साहू व नाति गुरुजु त्वाक्क
थ्यक वल । तेबुल लिक्क दनाः तीर्थ साहुं धया
दिल, “राजमान दाईया त्वय थहाँ वः । हिनुलि
वासः थनेत मुलु मज्यू । भारतीय मुलुं ज्या
मव्यू । जापानी मुलु बजारय् मडु ।”

“मुलुया समस्या खःसा, उखें थुखें कायेगु
दइ । शान्तभवनय् नं दये फु । नीलदेवीं शान्त-
भवनन् घाये हे फु नि ।”—जि धया ।

“मुलु मज्यूगु खें तोह जक तःगुथें । मन
कुतुं वनी धका धा जक धाःगु जुइ ।”

“टैक्सी छगः दुसा जि छको अस्पताल
बने ।” जि धया ।

राजमान उपासक

लिसः वल, “पिने तःसकं खाउँ । टैक्सी
नं ससःतिक वनेत गन वइ ।”

तापाक जूसां खालि लिहाँ वयेमाः, म्हां
धाइगु, सःतिक जूसां नितका स्वतका चा वयनीगु
भालपाः म्हां धाइगु टैक्सी लुमंका जि सुं क च्वना ।

म्हीग हे तिनि गण महाविहार खिचा
पुखुली डा. सन्तोषमान श्रेष्ठया क्लिनिकय् तक
बुलुं न्यासि वने माःगु । डाक्टरं घया दिल, “छुं

लक्षणं टाइफाइड ज्वर खः ।” मती वन, ज्वर उजुं आः लनी मखु । राजमान साहु मफु धाःगु छको स्वया हे वने माल । खिचापुखुली छगू रिक्सायात म्हं धाये मफयेक तीसक धया, “स्व रिक्सा । तापाक वने माःगु ला मखु । थनं मख तक वनेगु । अले अन पलख पीगु । जि नं बिरामी । अथे नं छम्ह बिरामी स्वः वने त्यनागु । ताउ बी मखु । अले मखनं थन हे गण बहालय् स्कूनयाथाय् लिहां वयेगु । गुलि काये ?”

“न्यातका काये ।” रिक्सा सालीम्हं लिसः बिल । जि रिक्साय गये त्यना ।

“यक्व ताउपी मालीगु ला कि छु ?”

“माली मखु, माली मखु” धाधां जि रिक्साय थहां है वना । पासा व्वना यंकाम्ह ज्ञानमान उपासक नं रिक्साय थहां वल ।

मखंगल्ली व तु छें बहाःक्वस्वःगु छें थहां वना । राजमान साहु जहान व ससःकेहम्ह नीलदेवी लिसें स्वः वया च्वंपि इष्टमित्रपि यक्व दु । तुं छें बहाःया क्वाःबाःचो पाखे फुस लाका तःजाःगु खाता क्वस पुलि थक्या फिति बिरामीम्ह राजमान साहु गोतुला च्वन । जि लिक्कस पाःचा लासाय फेतुना । छगू मिनेत मजाःनि । फारा च्वने धका बिरामी दने त्यन । राजमान साहुया जहान आशामाया साहुनी नं दानयाके बिल । थ्व दान यायेगु वय्कःया न्हाबलेंया हे स्वभाव खः ।

राजमान साहुया बोहलय् छको अथेक ल्हाः दिका । ख्वाः स्वया वय्कःया न्हकु स्वत्ती ! न्हातिका ख्युं सें च्वं ! संस्कारवश जिगु नुगलय् निराशया किचल दाल । जि छुं धाये मफुत । वय्कःयात फारा च्वनेत छिक जि दना पिहां वया । जित थःगुम्ह स्वहानें ह्वास्ताक ववय् च्वाःथें जुल ।

बुलुं स्वहानेबहाः वः कया बुलुं कुहां वया । थुरू थुरू खाखां बल्ल गण महाविहारय् थ्यंकः वया ।

लासाय् गोतुला । मयः मयः न्हाथे साइट इफेक्ट दुसां छु याये भालपाः निगू क्याप्सूल Rector 250 mg क्वाःलख क्वचिना छ्वया । मने राजमान साहुया ख्वाः लुया च्वन । शायद न्हापाया हार्ट अटेक हे हानं जूगु ला धयाथें मती वन । निदें स्वदें निसें मुट्या त्वय धका म्हुतु नं म्हाला च्वगु हे खः । दच्छ तिला उरत पिहां नं मछ्वाः । तताया पित्तपत्थरीया अप्रेशन याःबले आशामाया साहुनीया नं पित्तपत्थरीया हेतुं अप्रेशन जूगु । राजमान साहुं खान्दानि ज्वना टैक्सी क्वहां काःवले धयागु, “आमथे ठयातुक ज्वना छाय् वया ?” वय्कल धया दिल, “मखु, टैक्सी तक मस्तय्सं हे तःवःगु खः ।”

“हि, आः तले तक जि तथा बी ।” जि धया ।

तर वय्कःया धर्म चित्तं गनं बी धका ? वय्कः थः जहान मफुतले शान्तभवनय् न्हिन्हि फाया दी । काय् भीपि व ससः केहेंनं फायेम्बः धाःसां वय्कःका मन मच्चं । अबले जिगु मिखाय् वय्कः बिरामीथें हे मच्चं । वय्कःया मुटु बःमलाः धयागु मती मदुसा वय्कःया व वय्कःया जहानया मतिनाया बाखं नकुलमाता व नकुलपितायाथें हे धका मनय् वं ।

दाः यक्व दया ला, टांका तःगु पाय्छि मजुया ला अथवा टांका चाःगु माःकथं मजुया ला मस्यु, टांका लिकाय् वं आशामाया साहुनीया अप्रेशनया धाः हानं ह्वातां च्वंक चाल । बिरामीया मन हे स्वकु कुतुं वन । राजमान साहुया मन नं कुतुं वन । अप्रेशन कोटां उजुं सुजुं बिरामी

पित मह बले सकसियां मन सुख मदु । थः थः
मनया धन्दा क्वत्यला वं वयात वं वयात धैर्यं बीगु
अनेक खँ लहाना च्वना । रत्नं बरोबर थः अबुया
ख्वाः स्वया च्वन । जि नं बरोबर राजमान
उपासकया ख्वाः स्वया च्वना । वयकलं नं थःगु
मनया धन्दा प्वःचिना धयादि, "आःसुइगु ज्या
ला सिधल हे जुइ । शायद आराम बिया तल
ला ?" जिमिसं धाये, "हानं लिपा अथे जुल कि
छु याये ! उकि वांलाक घालय् टांका तथा
च्वन जुइ ।"

थुकथं म्हीगः खँ मनय् वायकु वायकुं
छना । थौं हानं वयकः तःसकं विरामी जुल ।
धका न्यँना । जि छको अस्पतालय् वने मास्ते
वः । तर टैक्सो याना वने मखं । अले सुबोधा-
नन्द भन्ते छको बिज्याइ ला धया । वसपोल
ज्ञानमान लिसें अस्पतालया विरामी स्व.
बिज्यात । जि गवेत "आः वइ ला आः वइ ला
"धका लिपुखँ न्यनेत पिया च्वना । उजुं
अस्पताल बिज्याःपि लिहाँ विमज्याः । विहे
मज्याः । चीवर छगु अःप्वः न्यया वनेला धयार्थे
मती वन, तर साहस मवः । अले अर्थे फांगा
साला गोपुला । आनां न्ह्यः वल खनि । दना
अथेक पिहाँ वया स्वयाबले न्यं कनं खापा ग्वया
तये धुंकल । सुनसान येः, लिहाँ बिज्याये धुंकल
खनि धयार्थे मती वन । जि छु स्यु, जि दना गण
महाविहारय् शून्य खनागु थ्व इलय् हे वयकः
सदांया निति काये धुंकल । व शून्य हे गण
महाविहारय् छगू रिक्तता, गबलें जाई मखुतगु
रिक्तता ज्वी धका मती हे मव । आः गभलें गण
महाविहारय् वयकः फाइ मखुतगु खनि । उफ्
थ्व सीगु गपायसकं म्हाइगु खँ । सित । उत ।
नौ जुल चुइकल । गबलें हानं ख्वाः स्वये खनी

मखुतगु.....।

सुथसिया च्याताःति मथाःनि । जि अर्थे
लासाय् तिनि । जलपान याना बिज्याःम्ह सुबो-
धानन्द भन्ते कोथाय् दुहाँ बिज्यात । म्हीगः
वहनीया खँ कना बिज्यागु खँ पु हे मबंनि,
राजमान उपासकया काय्पि खने दत । मतिइ
वन, का मखुथे जुल । भारभारा मिगु मने मस्तेसं
कोथाय् दुहाँ वया घाल, "वा मंत ?"

"गबले ?"

"म्हीगः वहनी गुताःत्याःति इलय् । आः
छें हय् धुन । भन्तेपित व वाःया पासापित खबर
बिया बिज्याये माल ।"— राजमान साहुया कायं
घाल ।

जि पलख अर्थे च्वना । छु धाये, छु
याये त्वमर्थे जुल । लहातय् च्वंगु वस्तु कुतुं
वना बाकू दःगु स्वया च्वनेर्थे त्वल्हे चाया । वंचु
नःगु लँसुखा फिना इस्कोत व कोट फिना च्वंम्ह
राजमान उपासक ऊवातां दं वल । मनया खँ
चीकेत नुगलय् ह्वातां च्वंक छुं जूगु छखे छ्वयेत
कलम ल्हातय् कया । शनिवारखुनुया परियत्ति
शिक्षाया क्लास कायेत वंपित व मे मेपिन्त
च्वया वीके छ्वया । अले तीसकं निभालय् फेत्
वना । गण महाविहारया नोटिस बोडय् तयेत
भों छकुती च्वया,

१. गण महाविहारया जीर्णोद्धारया इलं निसेंया
सेवक व दायक,
२. बाछी बाछी व लयल्य बुद्ध-पूजा बहाःपूजा
जूबलेया न्ह्यजुवाः,
३. स्वको तक जूगु ऐतिहासिक बौद्ध तीर्थ यात्राया
न्ह्यथने वहःपि कार्यकर्तापि मध्यय् छम्ह,
४. आनन्दकुटी दायक सभाया सदस्य,

५. ज्ञानमाला भजन खलः स्वयम्भूया तःदंमछिया
कोषाध्यक्ष,
श्री राजमान उपासक
पृष ६, २०३६ थिलाथ्व ६, ११०३ शुक्रवारखुनु

बहनी ६.३५ ताः इलय् क्विंगत जुया दित् ।
वय्कःया स्मृतिस वय्कःया पुण्यार्थ्य् निर्वाण
कामना यासे कन्हे गण महाविहारय् बुद्ध-पूजा
जुइ ।
(क्रमशः)

卐

बुद्धया समाज

— रत्नकृष्ण श्रेष्ठ

बुद्धया समाजय् व्वलंपि की
शान्ति माल धकाः हाला च्वनापि
श्व शान्ति गन व, अय् बुद्धया मस्त
लुइके मफुनि स्व. थनया कस्त ।

स्वां छपवः ज्वनाः बुद्धया ध्यानय् तय्व
बुद्धं छाया मिखा कनी अय् बुद्धया मस्त
थःगु न्हाय्या छःने बुद्धन्हाय् छुनानं
बुद्धया नामंहे थन लाकमं च्वना चत्रंगुदु ।

धाय् मज्जिउ, धाय् मज्जिउ छकाः थन सुनां स्यु ?
छाय्कि अथे मयाकं शान्ति मदु
बुद्धया समाजय् व्वलनाःनं
शान्तिया निरिति त्वाय् माःगु दु ।

जुइ मखु थन धर्मं मयाय् वं जक पापी
धर्मं याइपि जक जुइमखु धर्मत्मानं
छाय्कि थ्व बुद्धया समाज खः
न्हापां थःतनि स्वच्छ याय् सय्कि ।

मस्यु मस्यु न्है अय्नं थन
बुद्धया समाज यात छाया ह्युपाः वल ?
बुद्धया चेतना जाःपि मनुतय्तनं
छाय् थन द्वोषया भाव बुल ?

~

सम्पादकीय

बौद्धकर्तव्य

बौद्ध भनी गर्व गर्ने हामी सर्वको तर्फबाट निभाउनुपर्ने कर्तव्य धेरै छन् । किन्तु ती कर्तव्यमध्ये हामीबाट कति र कुन कुन कर्तव्य पालन भइरहेको छ भन्ने तिर विचार गर्नुपर्ने बेला भएको छ ।

बौद्धकर्तव्य र बौद्धव्यवहार नङ-मासु कुँ सम्बन्ध भएको गुणाङ्ग हो । वास्तविकरूपमा ती दुईलाई एकै वस्तु हो भनी मानेमा कुनै भूल हुनेछैन । बुद्धधर्म अनुसार कर्तव्यपालन हुने र व्यवहार राम्रो हुने मुख्य स्रोत मन नै हो । चित्त विकार भई मति विप्रोमा कर्तव्य र व्यवहार दुबै बिग्रिन्छ । आजको समाजमा कर्तव्य पालनको ठाउँमा अधिकार मात्र प्राप्त गर्ने र अकर्तव्य गर्ने एवं सद्गुणको ठाउँमा अगति र कुगुण मात्र देखापरिरहेको छ ।

आजकल हामीकहाँ बुद्धधर्मको जागरण भइरहेको छ भन्ने चर्चा छ । यसरी चर्चा भएको कारण के हो त ? बौद्धविहारहरू बन्दैगएकाले हो ? अथवा पुस्तकपुस्तिका तथा पत्रिकाहरू प्रकाशित भएकोले हो ? वा बुद्धजयन्ती धूमधामसँग मनाइएकोले नै हो ? यसतिर एकपटक विचार विनुपर्ने कुरा भएको छ । बिहार बन्दैना, भिक्षु-हरूभो संख्या बढ्दैमा, बौद्ध उत्सव धूमधामले मनाइँदैमा

बुद्धधर्मको उत्पत्ति भयो भन्न सुहाउँदैन । बौद्ध भनिएका-हरूमा कर्तव्य पालन र आफूआफ्नो व्यवहार राम्रो हुनु आवश्यक छ । स्वभाव राम्रो हुनु जरुरी छ । तब मात्र बुद्धधर्मको उत्पत्ति भयो भन्न सकिन्छ ।

हाम्रो देश बुद्धको जन्मभूमि भनेर चारैतिर प्रसिद्ध भइरालेको छ । तर बौद्धगतिविधि र व्यवहारतिर ध्यान दिएर हेर्दा बौद्धपन लेस मात्र पनि भएको देखिन आउँदैन । खानपिनको र आफ्नो मात्र भलो गर्नेपन व्यूकास्यूँ छ । आफू मात्र ठूलो र बडा हुनेपन उस्ताको उस्तै छ ।

कुनै कुनै बौद्ध मुखिया भन्नुपर्नेसँग परस्परमा आफू र अरु भन्ने भावनाको विकास भइरहेको हुन्छ । ईर्ष्या, क्रोध, छलकपट, हँसीखुसीको नकली व्यवहार, खोक्रो स्तुति र प्रशंसा फटाहा प्रवृत्ति आदि अनतिक गतिविधि पर्यन्त उस्ताउस्तै देखिन्छ ।

बौद्धहरू उँभोलाग्ने र बुद्धधर्म प्रचार गर्ने हो भने अध्ययन गरेर पाएका शिक्षादीक्षा अनुकूल आचरण गरी बौद्धकर्तव्यलाई ध्यानमा राखी अगाडि बढ्नु बाञ्छनीय छ ।

वीरद्वय गतिविधि

श्री ५ को ३८ औं जन्मोत्सव

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाह देवको ३८ औं शुभ-जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा स्वयम्भूस्थित आनन्दकुटी विहारमा आनन्दकुटी दायक सभाको आयोजनामा भिक्षु संघद्वारा महापरित्राण पाठ गरियो ।

उक्त दिन विहान ३८ वटा मै बत्ती बाली श्री ५ को तसवीरमा माल्यार्पण गरी भिक्षुहरू शाक्यादन, अमृतानन्द र सुबोधानन्द महास्वयम्भूहरू सहित सबैले मौसूफ सरकारको सुस्वास्थ्य एवं दीर्घायुको लागि मङ्गलमय कामना सहितको प्रार्थना गरिएको थियो ।

उक्त अवसरमा श्रीलङ्काका एकजना भिक्षुले आफ्नो उद्गार व्यक्त गर्दै भन्नुभयो — “आफ्नो राजाको शुभ-जन्मोत्सवको सुअवसरमा जनताद्वारा धूमधामका साथ यसरी महापरित्राण पाठ जस्तो पुण्य कार्य गरिरहेको देख्न पाउँदा धेरै खुशी लागेको छ । राजा प्रजाका संरक्षक हुन् । अतः जनताले राजाप्रति श्रद्धा गर्नु कर्तव्य हो र राजाले पनि प्रजाको जीवन सुंक्षा गर्नु धर्म हो ।”

यस उपलक्ष्यमा भिक्षुसंघ तथा श्रावणेर अनगारिकाहरूलाई दानदक्षिणा एवं उपासक उपासिका पर्यन्तलाई जलपान र भोजनको व्यवस्था गरिएको थियो ।

बौद्ध संस्कृतिमा जोड

नेपाल सम्बन्ध १९०३ लागेको नववर्षको उपलक्ष्य-

आनन्दभूमि

मा विराटनगरमा ‘कौ पुत्रः’ को आयोजनामा एक भव्य कार्यक्रम सहितजो समारोह सम्पन्न भयो । गजेन्द्र बहादुर प्रधानाङ्गको सभापतित्वमा भएको सभामा मान वज्राचार्य, जीवेश्वर लाख्यू, ध्रुवनारायण श्रेष्ठ र नारायण प्रसाद श्रेष्ठले नेपाल संवत् र नेपाली संस्कृतिको विषयमा मन्तव्यहरू व्यक्त गर्नुभयो । यसै सिलसिलामा विराटनगरमा विभिन्न धर्ममा प्रतिरूपका चाडहरू मनाउने गर्छन् तर नेपाली संस्कृतिका बलिया आधार भएका बौद्ध संस्कृति सम्बन्धी चाड पर्वहरू नमनाइनेमा खेद प्रकट गर्दै त्यस्ता चाड पर्व पनि मनाउनु पर्नेमा जोड दिइएको थियो ।

लुम्बिनी दर्शन: नयाँ रेकर्ड

काठमाडौँबाट रक्सौल, सुनौली, गोरखपुर र नौतनुवा भई ४ दिन बिताएर मात्र लुम्बिनी पुगिनेमा हालै पाटनका दुण्डबहादुर वज्राचार्य परिवारले पाटनबाट नारायणघाटको बाटो गरी विहान ९ बजे नै लुम्बिनी पुगी दर्शन र पूजा गरी साँझ ५.३० बजे पाटनमा फर्केको छ । यसरी बाटो छोटिई लुम्बिनी दर्शनमा सजिलो र सुविधा भएकोमा बौद्धजगत् सारै उत्साहित र खुशी भएका छन् ।

विविध बौद्ध-कार्यक्रम

बुटौलस्थित पद्मचैत्य विहारको आयोजनामा त्यहाँ सन् १९८३ जनवरी ३० तारीखदेखि ऐ फरवरी ५ तारीख-सम्म बौद्ध संस्कृति र बुद्ध सम्बन्धी साप्ताहिक प्रवचन

गरिने भएको छ । यस्तै माघ १८ गते बालकहरूको चूडाकर्म तथा माघ २२ गते सम्यकज्योति भामणेरलाई भिक्षुसंघबाट 'उपकल्पेप सीमामा' उपसम्पदा भिक्षुत्व बोक्षा दिने कार्य सम्पन्न हुने भएको छ ।

बौद्ध संस्कारको सुधारहरू

धरानको बौद्ध संस्कार संघले बौद्ध संस्कार विधि अनुसार सुरेन्द्रमान स्थापित र कविता स्थापितको विवाह धरानको बौद्ध विहारमा सम्पन्न गर्‍यो । विवाह गर्नु गराउनु थेरवादी बुद्धधर्म अनुकूल नभएपनि घरखेत जाने वाध्यता र जातिपातीको दुर्व्यवहारलाई पाखालगाई समाज सुधार गर्ने जमको गरिएको यो पहिलो सुधारात्मक प्रयास हो । उक्त संघका अनुशासक धरान निवासी भिक्षु मंत्री हुनुहुन्छ ।

महापरित्राण

भोतया सुदर्शन विहारय् च्वनाबिज्याःम्ह भिक्षु बोधिसेनया ३३ दै वंगु लसताय् ववःबहालय् दातापि काजी बहादुर व धनमाया मानन्धरपिगु ग्वाहालि भिक्षुसंघपाखें वतपोलया सुस्वास्थ्य व दीर्घायुया लागि मंगलमय कामना जुल । भिक्षु शाक्यानन्दपाखें शील प्रदान जूगु कार्यक्रमय् भिक्षुपि बुद्धघोष महास्थवीर व सुदर्शनं महापरित्राणया बारय् सारगर्भित उपदेश बिया बिज्यात । वया सति खुःहु चैत्यपुजा व भिक्षुसंघयात अष्टपठिकार दान बोगु पुण्यकार्यं नं जुल । थुगु कार्यक्रमय् यल, खप व भोतया ज्ञानमाला भजन खलःपाखें क्रमःधाय्क भजन जुयाःलि भिक्षुसंघ व अनगारिका सहितं उपासक उपासिकापित जलगान व भोजन दान नं जुल ।

मेगु नं महापरित्राण

द्विबंगत ग्यखानारायण मानन्धरया पुण्यमृतिस वय्कया काय् श्री तीर्थ नारायण मानन्धर त्योरया श्रद्धां वंगु पुस २७ गते र्बेहिती भिक्षु संघ पाखें महापरित्राण जुल ।

वयां सतिखुःहु सुये र्बेहिती चैत्य पूजा व दान प्रदान जुल । उक्त अवसरे संघनायक प्रज्ञानन्द महास्थविरं शील प्रदान याय धुंका भिक्षु सुदर्शनं नेपाले न्हापा थेरवाद भिक्षु पि दु धंगु ऐतिहासिक प्रमाण बिया बिज्यात ।

बौद्ध साहित्य गोष्ठी

भोत कोसाःत्वालय् नगर सभासद् गंगालाल मानन्धरया समापतित्वय् बौद्धसाहित्य अध्ययन गोष्ठी सम्पन्न जुल । उगु समारोहय् हरि प्रसाद मानन्धरया लसकुसन्वचूयां लिपा कृष्ण कुमार वैद्य, युवाकवि इन्द्रनकमौ व कृष्ण गोपाल वंदारपिनिपाखें क्रमशः बुद्धया अर्थनीति, आर्यअष्टांगिकमार्ग व बुद्ध व गणतन्त्रया बारर् न्वचु जुल । प्रमुख अतिथिया आसनं भिक्षु अश्वघोषं बुद्धवाद व थौया सन्दर्भय् थुकिया महत्त्वया बिषये घटनात्मक ध्याव्यायासे धर्बिज्यात कि वरं वरं भाव शान्त उवीमखु धंगु वचन थौया अशान्त वातावरण शान्त याय्त वासः थें ज्याय् खेलेदनि अले मंत्रीपूर्वक ज्या व खें जुज धाःसा शान्ति स्थापना उवीकु । कार्यक्रम वचचाय्न्हाः हरिकृष्ण मानन्धरं धन्यवाद ज्ञापन यानादिल ।

ग्वाहालि

भोतया भिक्षुतालीमकेन्द्र ध्यानकुटीयात स्नेह तयाः धर्मय् ह्यःरि धर्मप्रेमीपिसं आर्थिक ग्वाहालि याना दीगु वु । ग्वाहालि याना ब्चुपि श्रीकुमारी मानन्धर

कालिमाटी, हेरा देवी मानन्धर कालिमाटी, आशा बहादुर तण्डुकार बाबूबाबू, लोकरत्न तुलाधर भासंगल्लि बर्मी यात्रीतन्त्राळे कमशः ११०१-, १०११-, १००१-, ७६१- व ७००१- प्रदान जुल ।

दये हे आनन्दकुटी विहारगुधि माघया २००१-, धर्मकोतिपुत्रःपाखे पौषया ३००१-, ध्यानकुटी दायकसभा-पाखे माघया २००१-, ध्यानकुटी दायकसभाया उपाध्यक्ष तुलसी दास श्रेष्ठपाखे २०३९ माघनिसे २०४० श्रावण-तकया ७००१-, दिलमाया उपासिका मासंगल्लिपाखे पौषया ५०१- ध्यानकुटी दायक सभाया कोषाध्यक्ष धर्म चन्द्र शाक्यपाखे पुसया ५०१- व सदस्य विष्णु प्रसाद मानन्धर-पाखे मंगसोर वपौषया ५०१- तका अनुदान प्रदान यानादीगु दु ।

उगु ध्यानकुटी आजीवन सदस्य ज्वीत बीमाःगु १०५१- तका दां बियाः उत्तरा अनगरिका (१३०) आजीवन सदस्य जुयाबिन्धाःगु दु ।

बुद्धपुजा

बंगु पौषय् खप मुनिविहारया उपासक तीर्थरत्न शाक्यया बुद्धिया लसताय् मुनिविहारया उपासक उपासि-कापि भोतय् ध्यापकुटी विहारय् वनाः बुद्धपुजा न्यायकल । उगुपुजा कार्यक्रमय् सेवा प्रजापति ज्ञानमाला भजन याना-दिल । पञ्चसोल बियाःलि भिक्षु कुमार काश्यप धर्मदेश-नाया कुवलय् ध्वज्यात कि सुख व शान्ति सर्येपि सुं नं दंमखु तर सुख व शान्ति ज्वीगु ज्या मुनानं मयाः । भिक्षु महेन्द्रपाखे अनुवाङ्गु बुद्ध पुजाय् रामकृष्ण वैद्यं धन्यवाद बिया दिसैलि भिक्षु धामणेरमिनिपाखे परित्राणपाठ व वसपोलपित मोहन प्रदान नं जुल ।

अल्पकालीन धामणेर जुल

बंगु वाःलय् गणमहाविहारय् निर्म्ह कुलपुत्रपि

आनन्दभूमि

सनमोहन रंजितकार व निरोध रंजितकार अल्पकालीन धामणेर जुमैलि प्रज्ञयाकार्यकथं भिक्षु शाक्यानन्द महारथ-विरं इमिगु नां क्रमशः मनोज धामणेर व निरोध धामणेर घकाः हिला विज्यात ।

विहारय् न्हूगु ववथा

मजिपातय् खंगु सुगन्ध विहारय् न्हूगु ववथा छगु निर्माण जुयाःलि भिक्षु शाक्यानन्दपाखे समुद्घाटन जुल । उगु समारोहय् भिक्षु कुमार काश्यप, भिक्षु सुदर्शन व प्रेम बहादुर शाक्यपिसं थःथःगु मन्तव्य ध्वंका बिज्यात । गोविन्द रंजितकारं निर्माण सम्बन्धी हवाःचाः न्ह्य ववथा विल ।

अजिञ्चावत संखारा

आनन्दभूमि पत्रिकाया आजीवन सदस्य भले आनन्दकुटी दायकसभाया आजीवन सदस्य, ज्ञानमाला भजनखलःया कोषाध्यक्ष राजमान उपासक बंगु पौष १० गते मन्त । वय्कः धर्मप्रचारया ज्याय् तसकं उत्साही व गणमहाविहार जिर्णोद्धारया इलंनिसैया सेवक छः । बाहाबहि व लय्लय् चैत्यपुजा व बाहापुजा ज्वीगुली न्ह्यजुवाः जक मखु स्वकवतक जूगु ऐतिहासिक बौद्ध तीर्थयात्राया प्रमुख कार्यकर्ता नं छः । वय्कःया लुमन्ती गणमहाविहारय् बुद्धपुजा व श्रद्धाञ्जलिसहितं शोकसभा जुल ।

अयेहे स्वयम्भू ज्ञानमाला भजनखलःया कार्यरत सदस्य, बुद्धजयन्ती समारोह समितिया कोषाध्यक्ष एवं लुम्बिनी विकास सहयोग समितिया चन्दासंकलनकर्ता पद्मनारायण मानन्धर मडुगु समाचार नं ध्यंगु दु ।

अयेहे तुं आनन्दकुटी दायकसभाया आजीवन

सदस्य व आनन्दकुटी पुन्होपतिकं अखण्डरूपं बुद्धपुजा व
दानकार्यं भवति कंदीम्ह शेरमान प्रजापति नं भवहे माघ १
गते मन्त । मइय छन्हुन्हुः काय्मह्याय्पि सकलें मुंकाः
भन्ते व अनगारिकारिपित दान बियाःसि थः मस्तयत्त नं धन
इनाथकूम्ह वय्कःया मृत्युसंस्कार नमो तस्स भगवतो अर्हंतो
सम्मासम्बुद्धस्सया स्तोत्र नापं बोद्धचारित्रकथं सम्पन्न जुल ।
मिक्षुपिसं धाःथे जक मृत्युसंस्कार याय्गु धंगु इच्छा कुम्ह
वय्कःया लुमन्ती आनन्दकुटी दायकसभां छगू शोकसभा
यानाः शोकसन्तप्त परिवारप्रति समवेदना व्यक्त यात ।

आर्थिक स्वाहाली

त्रिशूलो सुगतपुर विहार वासी भिक्षु मेधंकर ता
कालंनिसें म्ह मफया चवंह थाइलंगड बिज्याना स्वास्थ्य
उपचार याः बिज्याइगु जुल । वसपोलयात स्वास्थ्यउपचारया
लागी आनन्दकुटी विहार गुठि निदो दां (रू २०००१-)
प्रदान यागु हु ।

अथेहे धर्मकीर्ति विहार पुचलं प्यसः व ख्वीस्वटका
दां (४६३१-) प्रदान यागु जुल ।

रक्तदान

अनागारिका अनोजा,
" चमेली
" सुजाता
" अनुपमा पिसं रक्तदान बिया जीवनदान बिया
बिज्यागु समाचार हु ।

भिक्षु रट्टपाल

यल सुमंगल विहारे ख्वना बिज्याम्ह संघरत्न
आमणेर वंगु पुष १९ गते आनन्दकुटी विहारया उपोसय-
गृहं भिक्षु संघपाछें भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरया उपा
ध्यायावे उपसम्पदा दीक्षा कया भिक्षु जुल । आः वसपोल
भिक्षु रट्टपाल जुल ।

आनन्दकुटीया जातः—३

थनि ख्वीग्यावें पीदेंन्हुः आनन्दकुटी विहार निर्माण जूवल्य् पुण्यज्याकथं आर्थिक स्वाहालि यानादीपिगु
नामावलि लुयाव गु हु । अनुकरणीय दातापिगु नां न्ह्यथने बहजू—

न्हुछेबहादुर त्योर २५१-
बाबुरत्न मोटाहिटि २५१-
केशरत्न धालसिक्व १२५११-
बोधिरत्न ध्याक्वछें ९५०१-
सप्तवीरसि जः धुंछें ९५०१-
भक्तलक्ष्मी महाबोद्ध ७१११-
करुणा रत्न तासिथू ९५०१-
कर्मशोभा ध्याक्वछें ४०२१५०
सानुमाया ज्ञानरत्न चलाछें ६३१-
द्रव्यरत्न बाकूननि ५११-
लक्ष्मीहेरा कमलावि ३११-
हर्षलक्ष्मी भोटाहिटी २०१-
हेरालानि असंमरू २०१-
मादेनारां कमलावि १५१-
लोकरत्न चलाछें १५१-
मुदिताधर मोतिमाया १०१-

धनमाया मासंगल्लि ५१५०
नानिमाया चिनिमाया २१५०
बेखारत्न हेराकाजि २१-
आशादेवी कमलावि २१-
सिद्धिलक्ष्मी कमलावि २१-
मोहनमाया मासंगल्लि २१५०
लक्ष्मीशोभापि कमलावि ७१-
छ्वाकःनानि कमलावि ११५०

भिन्नु भ्रमृतानन्द महास्थविरका ग्रन्थहरू—

नेपाल नायाम्ना

१. अग्रश्रावक
२. आयसत्य (द्वितीयावृत्ति)
३. कर्मविभाग
४. गृहीविनय (चतुर्थावृत्ति)
५. जातकमाला भाग-१ (द्वितीयावृत्ति)
६. जातकमाला भाग-२ (तृतीयावृत्ति)
७. त्रिरत्नवन्दना
८. धम्मसूत्र (द्वितीयावृत्ति)
९. धर्म व विनय
१०. धम्मपदकथा (द्वितीयावृत्ति)
११. प्रजापति गीतमी (द्वितीयावृत्ति)
१२. पाठयसूत्र
१३. बौद्धकहानी
१४. बुद्धशासनया इतिहास
१५. बुद्धजीवनी (तृतीयावृत्ति)
१६. महास्वप्नजातक (द्वितीयावृत्ति)
१७. विश्वन्तरजातक (द्वितीयावृत्ति)
१८. सर्वज्ञघातु
१९. सूत्रसंग्रह

नेपालीम्ना

१. संक्षिप्त बुद्धजीवनी (द्वितीयावृत्ति)
२. धम्मपद (तृतीयावृत्ति)
३. गृही-विनय (द्वितीयावृत्ति)
४. अग्रश्रावक (अप्राप्य)
५. कसको कुरा सत्य हो ?
६. बुद्धशासनका इतिहास भाग-१
७. षटाचारा स्थविरा
८. अम्बसवकर प्रेतकथा

१८. बुद्धकालीन ब्राह्मण भाग-१
१९. बुद्धकालीन ब्राह्मण भाग-२
११. बुद्धकालीन ब्राह्मण भाग-३
१२. बुद्धकालीन गृहस्थीहरू भाग-१
१३. बुद्धकालीन गृहस्थीहरू भाग-२
१४. बुद्धकालीन गृहस्थीहरू भाग-३
१५. बुद्धकालीन महिलाहरू भाग-१
१६. बुद्धकालीन महिलाहरू भाग-२
१७. जातक संग्रह भाग-१
१८. जातक संग्रह भाग-२
१९. जातक संग्रह भाग-३
२०. जातक संग्रह भाग-४
२१. बुद्धकालीन राजपरिवार भाग-१
२२. बुद्धकालीन परिवाराजकहरू भाग-१
२३. बुद्धकालीन श्रावक चरित भाग-१
२४. बुद्धकालीन श्राविका चरित भाग-१
२५. बुद्धकालीन ब्रह्मादिदेव भाग-१
२६. बुद्धकालीन प्रेतकथा
२७. बुद्धकालीन विमानकथा
२८. जापान भ्रमणको डायरी
२९. विषय सूचि
३०. नेपालमा थेरवाद बुद्धधर्मको संक्षिप्त इतिहास
३१. संक्षिप्त कथा सहित धम्मपद

३२. A Short History of Theravada Buddhism in Nepal.
३३. Buddhist Activities in Socialist Countries (अप्राप्य)